

Benlik ve Toplum

Sembolik Etkileşimci Sosyal Psikoloji

YAYIN NO: 953

BENLİKVE TOPLUM
John P. Hewitt - David Shulman

Özgün Adı: *Self and Society - A Symbolic Interactionist Social Psychology*

© 11. Basım, Pearson Education, Inc., Allyn & Bacon
© Bilge Kültür Sanat Yayın Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Sertifika No: 16228

1. Basım: Eylül 2019

ISBN: 978-605-7931-53-5

Kapak Resmi: *Getty Images Prodüksiyon*
Kapak: *Yasin Çetin*
Sayfa Düzeni: *Nurel Naycı*
Baskı-Cilt: *Çevik Matbaacılık*
Davutpaşa Cad. Besler İş Merkezi No: 20/18-19 Topkapı / İstanbul
Tel: (0212) 501 30 19
Kapak Baskı: *Saner Matbaacılık*

BİLGE KÜLTÜR SANAT

Nuruosmaniye Cad. Kardeşler Han No: 1 Kat: 1 34110 Cağaloğlu / İstanbul
Tel: (0212) 520 72 53 (Pbx) Faks: (0212) 511 47 74
bilge@bilgeyayincilik.com www.bilgeyayincilik.com

Benlik ve Toplum

Sembolik Etkileşimci Sosyal Psikoloji

John P. Hewitt

University of Massachusetts at Amherst

David Shulman

Lafayette College

Kitap Editörü

Büşra Aktaş

Çevirenler

1. Bölüm: Büşra Aktaş
2. Bölüm: Çağatay Çoker
3. Bölüm: Ayçe Yılmaz
4. Bölüm: Bahar Aykaç
5. Bölüm: Yunus Bayramoğlu
6. Bölüm: Mehmet Karasu

John P. Hewitt

Neden bu yeni basıma ihtiyaç duyduk?

Bu yeni basımdaki eş yazar, David Shulman, sembolik etkileşimcilikteki klasik anahtar kavramların kapsamlı bir şekilde ele alınmasıyla kitabı daha da güçlendirdi.

Bu yeni basımda kitap etraflıca güncellendi. Kitapta güncel sembolik etkileşimcilik literatürüne dayanarak uygulamalar ve çalışmalar yeniden yazıldı (hesaplama fikri, "Disneyleşme", dramaturji ve izlenim yönetimi, etki ve ikna, çıkarımsal kısayollar, duygusal iş gücü, etnometodoloji, total kurumlar ve güven).

Sembolik etkileşimciliğin güncel uygulamalı örneklerine (internet meseleleri, duygusal iş gücü, görsel sosyoloji, MTV, vücut algısı, tüketici davranışı, kumarhane tasarımı, yuvarlak konuşma, lise zorbalığı, alışveriş merkezleri ve ahlaki panik) yer verildi.

Yeni ek yazıda kitabın fikirlerinden hareketle çalışmalar yapmak isteyen okuyucular için uygulamalı alıştırmalara yer ayrıldı.

İçindekiler

Önsöz	9
Okuyucu İçin Giriş	11
1. Sosyal Psikoloji ve Sembolik Etkileşimciliğe Giriş	15
Sosyal Psikoloji Nedir?.....	16
Sembolik Etkileşimcilik Nedir?.....	23
Diğer Teorik Yaklaşımlar	28
<i>Öğrenme Teorisi</i>	28
<i>Psikanalitik Teori</i>	31
<i>Değişim Teorisi</i>	34
<i>Fenomenoloji ve Etnometodoloji</i>	39
<i>Sosyal Biliş</i>	43
<i>Sosyal İnşacılık</i>	49
<i>Postmodernizm</i>	53
Sembolik Etkileşimciliğin Temel Prensipleri.....	57
Son Notlar	62
2. Sembolik Etkileşimciliğin Temel Kavramları	65
Semboller	66
<i>Sembollerin Doğası</i>	67
<i>Sembollerin Sonuçları</i>	69
Nesneler.....	73
<i>Nesne Nedir?</i>	73
<i>Nesneler ve Dil</i>	76
Eylemler ve Sosyal Eylemler	77
<i>Eylemin Safhaları</i>	78
Benlik ve Davranış Kontrolü.....	85
<i>Bir Nesne Olarak Benlik</i>	85
<i>Bir Süreç Olarak Benlik</i>	88
Roller ve Durumları Tanımlamak	91
<i>Durumlar</i>	92
<i>Roller</i>	95
<i>Rol Yapmak ve Rol Almak</i>	100
<i>Genelleştirilmiş Bir Yeti Olarak Rol Almak</i>	103

Duygulanımların Yeri	105
Son Notlar	109
3. Kimlik, Sosyal Çevre ve Benlik	111
Sosyal Dünyayı Öğrenme	111
Sosyalleşme Aşamaları	116
Günelik Deneyim, Benlik ve İzlenim Yönetimi	118
<i>Kümülatif Beklentiler Olarak Performanslar</i>	124
<i>Farkındalık ve Bireysel Failliği Kumanda Etmek</i>	125
<i>Benliğin Doğası</i>	126
Kimlik: Sosyal Bir Nesne Olarak Benlik	135
<i>Doktor ve Hasta</i>	136
<i>Baba ve Çocuklar</i>	136
<i>Yalnızca Arkadaşız</i>	137
<i>Durumsal Kimlikleri Nasıl Üretiriz?</i>	139
<i>Durumsal Kimlik Yaşantısı</i>	141
Sosyal ve Kişisel Kimlik	144
<i>Sosyal Kimlik</i>	147
<i>Kişisel Kimlik</i>	152
Benlik İmgesi: Benliği Tanımak	154
<i>Benlik Değeri</i>	157
Benlik, Güdü ve Motivasyon	163
<i>Kimlik ve Motivasyon</i>	168
<i>Benlik Değeri ve Motivasyon</i>	174
Benlik ve Sosyal Düzen	180
<i>Rol Seçimlerine Dair Sınırlar</i>	180
<i>Diğerlerinin Seçilmesine Yönelik Sınırlamalar</i>	183
<i>Öykülerin Seçimine Dair Sınırlamalar</i>	188
<i>Güncel Toplumda Benlik</i>	191
Son Notlar	198
4. Gerçeği Tanımlama ve Davranışla Bağdaştırma	201
Durumun Tanımlanması	201
<i>Rutin ve Tartışmalı Durumlar</i>	208
<i>Rutin Durumlarda Rol Yapmak ve Rol Almak</i>	210
<i>Evet –Gerçek Orada Bir Yerde Değildir–</i>	
<i>Neyin Gerçek Olduğunu Tanımlarız</i>	213
<i>Rol Yapma ve Rol Almanın Bilişsel Temelleri</i>	217
<i>Tipleştirme</i>	220
<i>Bilişsel Teoriler ve Çıkarımsal Kestirmeler</i>	222
<i>Nedensellik</i>	224
<i>Araçlar ve Sonuçlar</i>	225
<i>Normatif Standartlar</i>	226

Bağımsız Benzerlik	227
<i>Hizalama Eylemleri</i>	228
<i>Feragatler</i>	232
<i>Hesaplar</i>	233
<i>Diğer Hizalama Eylemleri</i>	236
Duygular ve Sosyal Etkileşim.....	238
Kısıtlamalar ve Sosyal Etkileşim.....	246
<i>Ötekini Değiştirme (Altercasting)</i>	247
<i>Güç</i>	250
<i>Farkındalık Bağlıları</i>	253
<i>Geleneksel ve Kişisel Roller</i>	255
Son Notlar.....	257
5. Sosyal Düzeni Anlamak ve Kurmak	261
Mikro Seviyede Sosyal Düzen.....	263
Koordineli Aktivite Olarak Sosyal Düzen.....	268
<i>Nüfuz</i>	271
<i>Sosyal Bağlar Yaratmak</i>	273
<i>Sorunları Çözmek ve Güven</i>	275
<i>Uzlaşmış Düzen</i>	279
<i>Sınırlar</i>	284
<i>Konuşma</i>	290
<i>Kargaşayı Açıklamak</i>	293
<i>Sosyal Problemler</i>	297
<i>Sosyal Eylemler Yaratmak ve Katılmak</i>	302
Son Notlar.....	306
6. Sembolik Etkileşimci Bakış Açısına İlişkin Uygulamalar	309
Sembolik Etkileşimciliği Uygulamaya Doğru İlerleme.....	315
Uygulamalar: Total Kurumlar, Tüketim Katedralleri ve Ünlüler.....	319
Sapkınlık, Sosyalleşme ve Total Kurumlar.....	324
Total Kurumlarda Çeşitlilikler.....	327
Son Notlar.....	339
Kitaba Sonradan Yazılan Ek Bölüm	341
Terimler Lisesi	353
İndeks	377

Önsöz

1976 yılında bu kitap ilk basıldığında 30 küsur sene sonrasında 11. baskının yapılacağını tahmin edemezdim. Öğrencilerin ve profesörlerin desteklerinin sayesinde katlandı ve büyüdü.

Bu 11. baskıda Lafayette College'dan David Shulman ilk kez sahneye çıkmaktadır. David bu kitabın tarihi ve etkisinin bir parçası olma fırsatına en içten şekilde minnetlerini sunar. John P. Hewitt ve Jeffrey Lasser'e birlikte çalışmaya ve eş yazarlığa davet ettikleri için teşekkür eder. Bu 11. baskı bazı yeni materyaller sunmaktadır. Sembolik etkileşimciğin detaylı sunumuna sadık kalırken, bu baskıda bu yaklaşıma bazı güncellemelerde bulunuldu. Hesaba katma, Disneyleşme, dramaturji ve izlenim yönetimi, etki ve ikna, çıkarımsal kestirmeler, duygusal iş yükü, etnometodoloji, total kurumlar ve güven kitabın kapsamına alınan yeni fikirlerdir. Sembolik etkileşimci düşünceye dair içinde ünlüler, tüketici davranışı, kumarhane tasarımı, yuvarlak konuşma, lise zorbalığı, alışveriş merkezleri, ahlaki panik ve web siteleri olmak üzere birçok yeni uygulama eklendi. Ayrıca bu baskıda, ileride bu kitabın fikirleriyle ilgili çalışmak isteyen okuyucular için uygulamalı alıştırmalar içeren bir ek kısım bulunmaktadır.

Okuyucu İçin Giriş

Bu kitap size sembolik etkileşimci sosyal psikolojiye dair anahtar düşünceler ve uygulamalar sunacaktır. Bu geleneğe dair arka plan bilgisi edinmenin insanların sosyal durumları ve alanlarını analiz etme yeteneğini geliştirmeye yardım edeceğine inanıyoruz. Sosyologlar ve sosyal psikologlar, insan davranışlarının, duyguların doğası, kişisel imaj yaratma, uyum ve insanların kimlik ve benlik algıları gibi birçok ilginç yönünü ele almaktadır. İlk olarak bu düşüncelerin bazılarını sunarak başlayıp devamında onların gündelik hayattaki uygulamalarını açıkladık.

Ayrıca, *Benlik ve Toplum*, bir insanın sosyal bağlamının onun davranışlarına etkisine odaklanarak sosyolojik açıdan düşünmenin altını çizmektedir. Hem sosyoloji hem de sosyal psikoloji, büyük sosyal güçlerin nasıl bireylerin tutum ve davranışları etkilediğini araştırmalarıyla nitelendirir. Bireylerin izole haldeyken durumları hakkında ne düşündüğü analizin bir seviyesidir –bu düşünce ve örüntülere neyin katkıda bulunduğu ise daha karmaşık seviyede bir analizdir. Örneğin, bir sosyolog reklamcıların güzellik veya diyet ürünleri için daha büyük pazar oluşturmak amacıyla nasıl sosyal endişeleri kasten yarattığını ve bundan faydalandığını araştırabilir. Bu sonuç, bazı bireylerin modellerin gerçeği yansıtmayan fotoşoplu fotoğraflarına baktıktan sonra kendilerini kötü hissettiklerini rapor eden anket sonuçlarından daha çok yönlü bir analiz sunmaktadır.

Sosyolojik düşüncelyi açıklamanın iyi bir yolu “ağaçlara bakar-ken ormanı kaçırma” vecizesidir. Bu bilge söz, insanları sosyal bir durumun, sadece tek bir açısına takılıp kalmaktan ötürü o durumun değerini bilememe hatasına düşmemesi için uyarılmaktadır. Çok dar bakışlı olmak, insanların eylemler üzerindeki önemli etkileri kaçırmasına sebep olabilir. Bazı vakaları düşünelim. Sporcular

önemli bir oyunu kaçırmamak için sakatlanabilir, ancak bu karar, bir sporcunun uzun dönemli bir sakatlık geçirmesine ve bir oyunun ötesine geçip, tüm kariyerini sıkıntıya sokan bir durum yaşamasına sebep olabilir. Veya bir kişi mutluluk için hızlı kilo verme, plastik cerrahi, okulunu değiştirmek veya kendine yardım kitaplarını çözüm olarak görebilir. Ancak bu hızlı çözümlere odaklanmak mutluluğu açıklayabilecek birçok konuyu atlamaya sebep olup, sadece bir “cevaba” odaklanmak yüzünden mutluluğa giden karmaşık yolları görmeye engel teşkil edebilir.

Örneğin, MTV’de True Life olarak adlandırılan televizyon şovunda bir defasında “kasları, görünüşü ve kişiliğinin tüm paket halinde” mükemmel olduğunu düşünmesine rağmen hâlâ yalnız bir adamın hikâyesine yer verilmişti. Adamın kendi problemine yaptığı analiz kaslarının çok küçük olmasından dolayı yalnız olduğu yönündeydi. Adamın bu probleme cevabı: vücudunun geri kalanının olduğu gibi baldırlarını mükemmel yapmak için harekete geçip “baldır (*calf*) implantları” yaptırması gerektiğiydi –böylelikle aslında hayalindeki ideal kadına sadece bir çift simetrik baldır kadar uzaktı. Aylar sonra mükemmel baldırlara sahip olduğunda ise adam hâlâ yalnızdı.

Sosyal psikoloji ve sosyolojinin bilimsel gelenekleri ağaçlara bakarken ormanı kaçırmamanın yarattığı etkiler konusunda dikkatlidir. İnsanlar genelde gündelik hayatlarına devam ederken neden ve nasıl öyle yaptıklarını sorgulamazlar. Bizler sosyal rutin içerisinde hareketlerimize kapılıp gideriz ve üzerinde çok fazla düşünmeden derse gireriz, pratiklere gideriz, aynı sohbetleri tekrar ve tekrar yaparız. Daha önceden hazırlanmış, neyin iyi neyin kötü olduğunu tanımlayan etiketleri sahipleniriz ve neden bu düşüncelere sahip olduğumuzu düzgün bir şekilde ifade etmek için de fazla çaba harcamayız. Kusurlarımızı kamufle ederek diğer insanlara iyi görünmeye çalışmak için büyük emek sarf ederiz. Aynı zamanda, insanların bizi kasten manipülatif ve hesaplayıcı olarak düşünmemelerini istemeyiz, bunun yerine insanların eylemlerimizi doğal haliyle nasılsa öyleymiş gibi görmelerini dileriz. Hangi güdüler sosyal hayatın farklı yönleri üzerinde durur? Bazı insanlar ağaçlara bakarken ormanı kaçırmaya daha meyillidir. Bunun yerine, ormanın tümünü görmemek için yapabilecekleri her şeyi

Kitaba Sonradan Yazılan Ek Bölüm

Bu kitabı okuduktan sonra, sembolik etkileşimci sosyal psikolojinin temel kavramlarına ve bakış açılarına aşina olmalısınız. Bu fikirleri bilmek harika bir başlangıçtır ve fakat sonraki adım ise onları kullanmaktır. Bizi ve başkalarını sembolik etkileşimciliğe çeken şey, bu fikirlerin çevremizdeki dünya için oldukça uygulanabilir olmasıdır. İnsanlar bu fikirleri sezgisel olarak kullanırlar. Arkadaşlarımız ve ailelerimiz de dâhil olmak üzere diğer insanları harekete geçiren şeyler hakkında düşünüyoruz. Diğer kişilerin izlenim yönetimindeki (*impression management*) çabalarını analiz ediyor ve insanların hilelerini fark ettiğimizde böbürleniyoruz. İnsanların birer “oyuncu” ya da “mükemmel ebeveynler” olarak görünmeye çalıştıklarını, yöneticilerin oynadıkları rolleri çok ciddiye aldıklarını veya çaylakların “çok zor” çalıştıklarını kolaylıkla ayırt ediyoruz.

Bu gayriresmî analizler, bilimsel araştırma yapmaktan oldukça farklı ve daha az sistematiktir. Bununla birlikte, kişisel içgörülerimiz bazen büyük bilimsel sorulara yol açabilir. Böyle zamanlarda bilimsel araştırma yapmıyor olsak bile, diğer insanların eylemlerini değerlendirirken, bu insanların kendi ilişkilerinde neler olduğunu merak ettiğimizde veya iş yerindeki insanlarla nasıl başa çıkılacağına dair bakış açılarının nedenlerini kestirdiğimizde analiz yapmayı hâlâ sürdürürüz. Bu tür durumlarda ne kadar eleştirel düşünersek o kadar iyidir. Bireysel içgörülerini teorilere dönüştürmek, insanların sosyal eylemleri tahmin etmelerine ve

anlamalarına yardımcı olur. Kişisel içgörülerinizi sembolik etkileşimci fikirlere bağlayarak onları inşa edebilirsiniz.

Bununla birlikte, sizleri sosyolojik olarak düşünmeye ve bireylerin yaptıkları şeylerin seviyelerinin ötesini analiz etmeye teşvik ediyoruz. Örneğin, belirli davranışların özel bir rolün etrafında nasıl bir araya geldiğini ya da “bir oyuncu” gibi davranan tek bir bireyin, insanların pek çok ortamda bu durumsal kimliği (*situated identity*) harekete geçirmek için kullandıkları bir dizi dramaturjik faaliyetin temsilcisi olduğunu düşünmeye başlayın. Şimdi analitik yönü tersine çevirin: Bir kişinin hareket ettiği bireysel yol üzerine odaklanmak yerine, kendinize bu rolün tek başına nasıl inşa edildiğini sorun. Örneğin, farklı insanlar otorite figürü ya da lider olmaya ilişkin durumsal kimliği nasıl elde etmeye çalışırlar? İnsanlar bu roldeki bir performansı ne zaman kabul ederler ya da bu roldeki bir performansı kabul etme konusunda ne zaman başarısızlığa uğrarlar? İnsanlar bir “lider” gibi görünmekteki başarısızlığın nedenini nasıl açıklarlar? Bu tür soruları sorarken, açıklama, rol ve izlenim yönetimi türlerini kategorilerine ayırdığınız için sembolik etkileşimci fikirleri bütünleştirmiş oluyorsunuz. Ayrıca, ne tür sosyal bağlamların olduğunu, doğuştan gelen statüleri ve insanların nasıl davrandıklarını şekillendirmeye yardımcı olan durum tanımlarını araştırmak gibi daha derin analizler de geliştirebilirsiniz.

İnsanları harekete geçiren şeyin ne olduğunu anlama ve sosyal durumları analiz etme konusunda yetenekli olduğunuzu düşünüyorsanız, o zaman bu kavramlar sizin değerlendirmelerinizi geliştirecektir. Rol türlerini ve izlenim yönetimini sınıflandırmaya odaklanın. İnsanların otoriter bir biçimde nasıl davrandığı konusunda bireysel faillik ile sosyal bağlamların birbiri içine geçtiğini görmek için algılarınızı güçlendirin. Örneğin, bir kişi, daha önce rafting yaptığı ve tecrübesi olduğu için, bir rafting gezisinde arkadaşlarına patronluk taslayabilir ve onlara emir verebilir. Bu otorite biçimi, otoriteyi aşıl原因 sosyal bir bağlamdan farklıdır. Bunun yerine, bir polis akademisi eğitiminde, polis memurlarına otorite figürü olmalarını sağlayan teknikler ve meşruiyetler öğretilir. Elbette bireysel yeteneklerdeki farklılıklar, bazı mezunların otorite figürü olarak oldukça başarılı olmalarını sağlayabilir. Yine

de her şeyi bildiğini düşünen bir birey, insanlara nasıl otoriter olunacağını öğretmeye adanmış bir total kurumun nasıl çalıştığını analiz etmekten farklı bir sosyolojik meseledir. Sosyal güçler ve bireysel faillik arasındaki etkileşimlerin incelenmesi, sosyolojik muhayyileyi geliştirir. Bu amaçla, aşağıda birkaç alıştırmaya öne sürüyoruz. Bu alıştırmaları, sembolik etkileşimci kavramları kullanma konusunda matkap uçları gibi düşünün.

1. Alıştırma: Mikro Kuralları Keşfedin

Sosyal bir ortamı gözlemleyin ve gördüklerinizin doğasında bulunan mikro kuralları tanımlayın. İnsanların olağan davranışlardan karmaşık olanlara kadar bir dizi sosyal eylemi gerçekleştirmek için takip etmesi gereken kuralları sıraya koyun. Örneğin, insanlar bir kafeteryada hangi kuralları takip ediyor? İnsanlar bir spor etkinliğinde seyirci olarak nasıl davranıyorlar? İnsanlar profesyonel güreşteki kötü adamlara veya iyi adamlara veyahut da TV programlarındaki kötümelerle nasıl tepki vereceğini nasıl biliyorlar? TV programlarında yer alan doğal tiplene nedir? İnsanlar bir partide bir “takım” olmanın belirli kurallarını nasıl izlerler? Facebook’un makbul görgü kuralları nelerdir? Birisine yakalanmadan arkasından konuşmanın uygun yolu nedir? Peki ya gizlice, bir ders boyunca cep telefonu mesajlarını göndermenin yolu nedir? Bu alıştırmaların amacı, insanların günlük etkileşimde takip ettiği çok sayıdaki mikro kuralları ve az fark edilen normları bütünüyle anlamak ve değerlendirmektir. Bu alıştırmaları ve kuralları tanımlamayı ve isimlendirmeyi deneyin. İnsanların çekici buldukları birine, o kişi görmeden göz ucuyla attıkları ve sonra hızlıca başka yöne çevirdikleri bakışa ne dersiniz? Ürpertici ya da ilgisiz gibi bir izlenim bırakmaksızın insanlar bu kişiye onu çekici bulduklarını nasıl bildirirler? Farkında olduğunuzu gizlemeye çalışırken nasıl fark edilirsiniz? Böyle bir durumda hareket etmek için norm nedir? Durumsal bağlamları ve katılımcıların olayda onlardan beklenen şeyleri nasıl yerine getirmeye çalıştıklarını veya yerine getirmediklerini tanımlayın. İnsanlar uyum göstermiyorsa ne olur? İnsanlar hangi açıklamalara başvurur?